

Šebelová, Zuzana

Mír v Cateau-Cambrésis, situace ve 2. polovině 16. století

In: Šebelová, Zuzana. *Stručné poznámky k Úvodu do dějin a kultury Itálie : (V.-XIX. století)*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2014, pp. 84-86

ISBN 978-80-210-7073-8; ISBN 978-80-210-7076-9 (online : Mobipocket)

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/131756>

Access Date: 04. 12. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

Mír v Cateau-Cambrésis, situace ve 2. polovině 16. století

Po roce 1559 zvítězil **absolutismus**, v církvi nastalo období **protireformace**. Do předí se dostávala církevní kultura zaměřená na rekatolizaci. Někdy se hovoří také o období tzv. „starého režimu“, které trvalo až do konce 17. století.

Typickými rysy zmíněné doby byly mj. hospodářská krize, pokles výroby, refeudalizace, zaostávání zemědělství, zvyšování daní, vyliďňování venkova, tuláctví a loupežnictví, nárůst obyvatel ve městech, chudoba, války, morové epidemie. Jakákoli místní krize se odrážela i v jiných zemích Evropy. Celková mezinárodní situace byla nestabilní. Itálie byla stále důležitá figurka na evropské šachovnici. Španělská nadvláda v Itálii však byla víceméně stabilizována, a to i přesto, že samo Španělsko ve srovnání se svými konkurenťy jako byly např. Anglie, Holandsko a Francie postupně zaostávalo a jeho moc slábla.

Ekonomickou situaci v Itálii negativně ovlivnilo objevení Ameriky a s ním související vzestup západních námořních a obchodních velmocí, a rovněž konkurence anglických a holandských výrobků. Konkrétní důsledky přineslo také odtržení některých zemí od římskokatolické církve v souvislosti s protestantským a reformačním hnutím, které znamenalo, zvláště pro janovské a florentské banky, ztrátu kontroly nad penězi z desátků a prodeje odpustků, které přes ně dříve proudily do Říma. Celkově bylo méně výhodné investovat do obchodu, bohatí lidé tedy raději nakupovali pozemky a stavěli si luxusní sídla na venkově. Benátky ovšem měly dále své sféry vlivu na Východě, zatímco Janov byl důležitým styčným bodem mezi Španělskem, Milánem a Habsburskou říší za Alpami.

Španělské državy v Itálii byly řízeny „Nejvyšší radou pro Itálii“ se sídlem v Madridu. V Miláně španělského krále zastupoval guvernér, v Neapoli místokrál a parlament složený z místní šlechty, která byla oddaná Španělům.

Benátky byly na konci války o Itálii obklopeny silnými mocnostmi (španělské Milánsko, Habsburská říše, Otomanská říše) a nemohly dále expandovat. V Benátkách v době protireformace vládla náboženská tolerance, zastáncem náboženské nezávislosti byl např. Paolo Sarpi, autor *Dějin tridentského koncilu*. Kvůli svým nezávislým postojům (mj. v oblasti vydávání církví zakazovaných knih apod.), měly Benátky spory s církevním státem. Na druhé straně je ohrožovala Otomanské říše, která Benátky postupně připravila o Rhodos (1523) a Kypr (1570).

V roce 1571 se odehrála slavná námořní **bitva u Lepanta** (Řecko, Korintský záliv), v níž se střetla křesťanské flotila pod velením Dona Juana d' Austria (Benátky, Španělsko, Janov, Savojsko, církevní stát – Pius V., Maltézští rytíři) s Turky. Významný podíl na vítězství měly Benátky, což nakonec způsobilo rivalitu a závist ostatních účastníků, zejména Španělska. I přes vítězství křesťanů však Kypr zůstal Turkům.

Savojsko se nadále rozvíjelo jako samostatné vévodství, od roku 1563 se jeho hlavním městem stal Turín. Za vlády **Emauela Filiberta** (1553–80) nastala expanze směrem do Pádské nížiny. Jeho nástupcem byl **Carlo Emanuele I.** (1580–1630), který rovněž dobyl nová území, např. v roce 1588 obsadil Saluzzo. Pro Itálii Savojsťi představovali důležitou sílu a naději v protišpanělské politice.

Vévodství toskánské bylo v roce 1569 povýšeno na velkovévodství, kterému až do roku 1737 vládl rod Medici. Velkovévoda **Cosimo I.** (1537–74), podobně jako jeho předkové, mnoho investoval do výstavby paláců (Palazzo Pitti), zahrad (Giardini di Boboli) a podporoval umělce (Michelangelo Buonarroti, Benvenuto Cellini, Giambologna, Bartolomeo Ammannati, Giorgio Vasari aj.). Věnoval se rovněž upevňování stability státu, systematicky budoval obranné pevnosti. Za jeho vlády Florencie také ovládla Sienu (1555). Strategický význam měl přístav Livorno, a to nejen kvůli obchodu. Jeho význam byl také obranný. Sídlił tam Řád sv. Štěpána (Sacro Militare Ordine di Santo Stefano Papa e Martire) založený v roce 1561. V jeho čele stál sám Cosimo I., po něm jeho nástupci. Byl obdobou Maltézských rytířů a měl za úkol bránit pobřeží Toskánska před piráty a Turky. Za vlády Cosima I. zaznamenalo pokrok také toskánské zemědělství, které se specializovalo zejména na pěstování vinné révy a olivovníků, typických pro toskánskou krajinu dodnes.

Římská církev od 2. poloviny 16. století uváděla do praxe závěry **Tridentského koncilu** (1545–63), který svolal papež **Pavel III.** Kromě toho také sestavil reformní komisi, která vypracovala plán obnovy církve; reorganizoval inkvizici a do jejího čela postavil úřad Sanctum Officium (1542). Potvrdil statut Tovaryšstva Ježíšova, založeného na obranu církve **Ignácem z Loyoly** (1540). Tridentský koncil řešil otázky katolické tradice (kult svatých, pojem očištění, prvenství římského papeže, postavení církve jako jediné instituce schopné vykládat Bibli apod.). Diskutovalo se také o morálních aspektech (potřeba očistit církve od korupce). Cílem bylo rovněž posílení církevního vlivu v oblasti práva, politiky a kultury. Zatímco evropská panovníci byli s přílišnými zásahy církve do jejich pravomocí nespokojeni, v Itálii (s výjimkou Benátek) se závěry koncilu ihned uváděly do praxe (milánský arcibiskup Karel Borromejský, bolognský arcibiskup Gabriele Paleotti aj.). V důsledku činnosti inkvizice bylo v Kalábrii v roce 1561 zabito na 2000 členů valdenské evangelické církve; zabiti byli také například humanisté Pietro Carnesecchi a Antonio Paleario, představitelé evangelického proudu v Itálii, nebo slavný filozof Giordano Bruno. Pronásledován a souzen byl také fyzik a astronom Galileo Galilei, podobně jako filozof a teolog Tommaso Campanella. Církev prováděla cenzuru, mnohá literární díla (Dante, Boccaccio, Machiavelli, Erasmus aj.), se dostala na *Index zakázaných knih*, intelektuálové

byli nuceni k autocenzuře. Církev se na druhé straně snažila vyvíjet charitativní činnost a naklonit si lidové vrstvy s cílem zabránit šíření reformace mezi chudším obyvatelstvem. Také oficiální sakrální umění, vyznačující se luxusem, okázalostí a imponantností, bylo po celou éru baroka nástrojem protireformační církevní politiky.

Literatura:

- DAWSON, Christopher. *Rozdělení nebo reforma západního křesťanstva?*. Vyd. 1. Praha: Vyšehrad, 1998, 236 s. ISBN 80-7021-243-8.
- DACHOVSKÝ, Karel. *Sv. Karel Boromejský: 1538-1584*. 3. vyd. Praha: Řád, 2009, 67 s. ISBN 978-80-86673-22-6.